

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม 2) สภาพปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม และ3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างคือ คือ ผู้บริหารของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประจำปีการศึกษา 2560 โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 99 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นศึกษาแนวทางการดำเนินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านผู้บริหาร ด้านนักเรียนและด้านครู โดยในแต่ละรายด้านมีสภาพการดำเนินงานแยกตามรายด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านโรงเรียน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานภายในหรือภายนอก การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆอย่างต่อเนื่อง มีแผนพัฒนาคุณธรรมและการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน

1.2 ด้านผู้บริหาร ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม บริหารสถานศึกษาด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้ ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติและมีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ

1.3 ด้านนักเรียน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ โครงการคุณธรรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม เป็นผู้นำทางด้านคุณธรรมและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม

1.4 ด้านครู ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูมีความประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคลหน่วยงานองค์กรภายใน การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม ความสามารถในการเป็นวิทยากรคุณธรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังและประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนและความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม

2. ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครู รองลงมา คือ ด้านนักเรียน ด้านผู้บริหารและด้าน โรงเรียน โดยในแต่ละรายด้านมีปัญหาการดำเนินงานแยกตามรายด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านครู ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งโดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ ความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังและประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ความสามารถในการเป็นวิทยากร การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม การยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคลหน่วยงานองค์กรภายใน ครูมีความประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 ด้านนักเรียน ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งโดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม เป็นผู้นำทางด้านคุณธรรมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและโครงการคุณธรรม

2.3 ด้านผู้บริหาร ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติ บริหารสถานศึกษาด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้และมีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม

2.4 ด้านโรงเรียน ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงตามลำดับของตัวชี้วัดจากมากไปหาน้อย คือ มีแผนพัฒนาคุณธรรม การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานภายในหรือภายนอกและคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

3. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรม สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านโรงเรียน ได้แก่ ต้องมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำ เพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งระยะสั้นและยาว ต้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาบุคลากรและนักเรียน ให้มีความรู้ เข้าใจในการดำเนินงานตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ที่มากขึ้นด้วยการร่วมการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ต้องพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อให้ทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาทันต่อข้อมูลและอย่างต่อเนื่อง และต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมในกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม

3.2 ด้านผู้บริหาร ได้แก่ ต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้มีระบบที่ดีมากยิ่งขึ้น ต้องร่วมมือกับครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจังในการกำหนดเป้าหมาย มอบหมายภาระหน้าที่อย่างชัดเจน รวมถึงอธิบายหลักและวิธีการดำเนินงานด้านคุณธรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้น

3.3 ด้านครู ได้แก่ ต้องศึกษากระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ด้วยการอบรม รับฟังสัมมนา ให้เกิดความรู้และเข้าใจ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินงานของตนเอง ต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียน โดยผ่านโครงการคุณธรรมและกิจกรรมอื่นที่โรงเรียนกำหนดไว้ในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ต้องมีวิธีการประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล และแจ้งผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นใน

การปฏิบัติด้านต่าง ๆ ต้องใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในโรงเรียน และภายในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายและจะต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจมากขึ้นในการพัฒนาตนเอง ด้านคุณธรรม ฝึกปฏิบัติในการเป็นวิทยากร โดยเริ่มจากห้องเรียน ผู้ระดับชั้น ผู้ระดับ โรงเรียน และกลุ่มเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เกิดความเชี่ยวชาญในทุก ๆ ด้าน

3.4 ด้านนักเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนแกนนำ ต้องร่วมมือกันสร้างความรู้ ความเข้าใจและให้กำลังใจในการปฏิบัติตน รวมถึงกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง โรงเรียน และประเทศชาติหลังการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ต้องร่วมปฏิบัติ กิจกรรมละลายพฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำความคิด ต้องตั้งกลุ่มทำโครงการ คุณธรรมด้วยความสนใจเรื่องที่ยากจะทำร่วมกันและสอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบ แนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และคุณธรรมโรงเรียนที่กำหนดไว้ ต้องแบ่งภาระหน้าที่ ขอบข่าย การปฏิบัติงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือกัน มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบและมีอุดมการณ์ด้านคุณธรรมด้วยการปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่ดีด้วยจิตใจ สำนึกในการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมและผู้บริหารและครูต้องส่งเสริมกลุ่มนักเรียนให้กล้า แสดงออกโดยการประกวด โครงการคุณธรรม (Best practice) จากการแก้ไขหรือพัฒนาจาก ห้องเรียนหรือโรงเรียน จนนำไปสู่การขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายด้าน คุณธรรมระหว่างโรงเรียน และชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้าน โรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านนักเรียนและด้านครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินวัฒน์ น้ำทรัพย์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านที่มี สภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ ด้านการปรับสภาพบรรยากาศของโรงเรียน และยังมีความสอดคล้อง กับวิจัยของ รัชมี พัฒนสระคู (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โรงเรียนวิถีพุทธ : การพัฒนารูปแบบ

การบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในภาคอีสาน พบว่า โรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยจัดสภาพองค์ประกอบการเรียนรู้ให้นักเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ และการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะว่า โครงการโรงเรียนคุณธรรมนั้นมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมตามบทบาทของโรงเรียนให้โรงเรียนมีการกำหนดแผนพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้มีโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงงบประมาณในการพัฒนาทั้งด้านสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม ไว้ในแผนการปฏิบัติงานประจำปี ในระยะแรก ๆ ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมจะต้องดำเนินงานด้วยการมีแผนงานในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรทุกส่วนในการมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดของโรงเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีความสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม บนพื้นฐานการให้มีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม

1.1 สภาพการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านโรงเรียน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานภายในหรือภายนอก และการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560ข, บทสรุปผู้บริหาร) ได้รายงานผลการศึกษาพบว่า การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ส่วนใหญ่มีกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนา ว่องธนากร (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน โกวิทราชังเชิงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายและนโยบายของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เพราะว่า ในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานในรายปีการศึกษาเป็นลำดับแรก ในการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูและนักเรียน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่การยอมรับหรือยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานภายในหรือภายนอกโรงเรียนต่อไป

1.2 สภาพการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านผู้บริหาร พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม บริหารสถานศึกษาด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้ ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิ ยุวศิวธิคุณ (2559, บทคัดย่อ) ได้รายงานข้อมูลการนิเทศอาสาดิตตามการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า 1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ 2) โรงเรียนมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรมทำให้การดำเนินงานมีทิศทางการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียน คุณธรรมมาจากผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา นำไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ด้วยการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้ และประพฤติ ปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดีต่อครูและนักเรียน

1.3 สภาพการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านครู พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูมีความ ประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี และการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคลหน่วยงาน องค์กร ภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงษ์ ถิ่นแสนดี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสนา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการดำเนินงานพบว่า การประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนส่วนมาก เกิดความตระหนักในปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและเกิด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการเรียนการสอนและมีความ ต้องการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะว่า การดำเนินงานของครู ในโรงเรียนคุณธรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนานักเรียนมีประสิทธิภาพ มากขึ้น และการประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี ถือเป็นปัจจัยในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึง ประสงค์ในโรงเรียนให้เพิ่มขึ้นและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดลง จนเกิดการยอมรับ หรือ ยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคลหน่วยงานองค์กรภายนอกต่อไป

1.4 สภาพการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านนักเรียน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ โครงการงานคุณธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุลินิธิยุวศศิคุณ (2560ข, บทสรุปผู้บริหาร) ได้รายงานผลการศึกษา พบว่า การจัดทำโครงการคุณธรรมส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นโครงการเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาของโรงเรียนและนักเรียน ยังขาดโครงการที่เป็นโครงการของครูหรือผู้บริหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์เป็นการปรับปรุงหรือแก้ปัญหาหรือใช้กำกับในเรื่องพฤติกรรมการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน มีผลทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ทั้งนี้เพราะว่า การดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรม ได้มีออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านโครงการคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาที่พบเจอโดยเริ่มจากห้องเรียนสู่ระดับโรงเรียนต่อไป จึงทำให้ทุกคนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้นและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง

2. ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้บริหาร และด้านโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ แก้วทา (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยมีปัญหาการดำเนินงานสูงสุด คือ ด้านบุคลากร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมี พัฒนสระคู (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โรงเรียนวิถีพุทธ : การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน พบว่า การจัดสภาพและองค์ประกอบการเรียนรู้รอบด้าน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร เพราะงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ การนิเทศติดตาม การประเมินผล การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ขาดกระบวนการประสานงานที่ดีระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง การจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนไม่เป็นปัจจุบัน นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ยังไม่เข้มแข็ง เครือข่ายมีการส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงการโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม โดยครูซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความสามารถ

รวมถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตในความเป็นคนดีมีคุณธรรม และครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางของโรงเรียนคุณธรรมและการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของนักเรียนในโรงเรียน นำไปออกแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน และแนะนำเผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการเป็นวิทยากรให้กับบุคคลทั้งภายในโรงเรียนและโรงเรียนต่าง ๆ ในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายแต่มีงบประมาณในการบริหารจัดการในห้องเรียนรวมถึงโรงเรียนที่ไม่เพียงพอกับจำนวนกิจกรรมที่ต้องการพัฒนาและการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่ดีมากยิ่งขึ้น

2.1 ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน โรงเรียน พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ แผนพัฒนาคุณธรรม การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เถลิ้มรัก สดไสย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ผลการวิจัย พบว่า มีปัญหาในเรื่องการขาดงบประมาณในการจัดบรรยากาศโรงเรียนวิถีพุทธ แหล่งเรียนรู้และกิจกรรม พฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนปฏิบัติเฉพาะในโรงเรียน การจัดกิจกรรมอบรมให้บุคลากร โรงเรียนวิถีพุทธยังไม่ครอบคลุม บุคลากรไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม และครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขาทั้งนี้เพราะว่า การดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมจำเป็นจะต้องมีแผนการพัฒนาคุณธรรม โดยความร่วมมือกันกำหนดโครงการหรือกิจกรรมในการจะดำเนินงานขึ้นมา เพื่อจัดหางบประมาณมาพัฒนาทั้งด้านการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอให้มีความพร้อมในการพัฒนาหรือส่งเสริมกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้

2.2 ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านผู้บริหาร พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย พบว่า มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560ข, บทสรุปผู้บริหาร) ได้รายงานผลการศึกษา พบว่า อุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ได้แก่ การที่โรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ไม่มีผู้อำนวยการโรงเรียน มีผู้อำนวยการโรงเรียนที่เกษียณอายุราชการ มีครูและบุคลากรน้อย ทำให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมขาดความต่อเนื่อง ไม่มีงบประมาณสนับสนุน ภาระงานของครูมีมาก หรือในบางแห่งผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อย ขาดความสนใจ เด็กประพฤติปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะว่า

การบริหารจัดการโรงเรียนจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่คอยสนับสนุน ส่งเสริมให้การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง ด้วยการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน

2.3 ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านครู พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความรู้ ความเข้าใจ ด้านคุณธรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังและประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนและความสามารถในการเป็นวิทยากรคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560ข, บทสรุปผู้บริหาร) ได้รายงานผลการศึกษา พบว่า ความต้องการในการอบรมให้ครูในโรงเรียนเพิ่มเติม เนื่องจากครูที่ได้รับการอบรมในรุ่นแรก ๆ ย้ายโรงเรียนหรือเกษียณอายุราชการไปแล้ว และการใช้ประโยชน์จากการเป็นเครือข่ายยังไม่มากเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนที่ดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ยังขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านครูแกนนำ ที่คอยเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมด้านคุณธรรม หรือมีครูแกนนำไม่เพียงพอในการคอยช่วยเหลือกันที่จะประสานงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมมีน้อยตามไปด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิศักดิ์ แก้วทา (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร โดยมีปัญหาการดำเนินงานสูงสุด คือ ด้านบุคลากร ทั้งนี้เพราะว่า การปัญหาในการที่ขาดแคลนครูหรือครูย้ายบ่อย ส่งผลให้ต้องมีการอบรม พัฒนาความรู้และแนวทางการดำเนินงานของครูที่ใหม่ได้เข้า เพราะครูเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะคอยอบรมสั่งสอนนักเรียนและจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

2.4 ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านนักเรียน พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม เป็นผู้นำทางด้านคุณธรรม และการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล วิทย์ประเสริฐกุล (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเตรียมนักเรียน คือ นักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถีพุทธ ทั้งนี้เพราะว่า ครูบางส่วนในโรงเรียนคุณธรรมยังมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

คุณธรรมมาประยุกต์ในการจัดกิจกรรมหรือการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ไม่ตรงกับรายวิชาได้เท่าที่ควร จึงส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้ในการจัดทำโครงการหรือแนวทางในการปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำด้านคุณธรรมน้อยและขาดโอกาสในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น

3. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ สรุปออกมาเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.1 ด้านโรงเรียนนั้น จะต้องมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำ เพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งระยะสั้นและยาว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดนโยบายวางแผนการดำเนินงานรายงานผลต่อผู้บริหาร โรงเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จัดที่ประดิษฐานพลาซาดสัญลักษณ์ของโรงเรียนให้เหมาะสม ปลูกดอกไม้ประจำจังหวัด และต้นไม้ใหญ่ที่ร่มรื่น จัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด มีระบบสุขาภิบาลที่ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนจำเป็นต้องมีแผนพัฒนางานปฏิบัติการประจำปีและแผนระยะยาว ทั้งด้านสภาพบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในห้องเรียน และโดยรอบบริเวณโรงเรียน โดยร่วมกันกำหนดขอบข่ายแบ่งภาระหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรม ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการระดมทุนในการพัฒนา ส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนคุณธรรมจะต้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาบุคลากรและนักเรียน ให้มีความรู้ เข้าใจในการดำเนินงานตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ที่มากขึ้น ด้วยการร่วมการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 17 (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของ เขตตรวจราชการที่ 9 ผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกบริบทเบื้องต้น 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมบรรยากาศของโรงเรียนสภาพชุมชน ใกล้เคียงและสถานการณ์เสี่ยงปัญหาด้านคุณธรรมของโรงเรียน พบว่า บริบทเบื้องต้นของการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ใน 4 ด้าน เชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมในสถานศึกษาที่จะสามารถทำให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในแต่ละสถานศึกษาก็มีกิจกรรมที่หลากหลายและทำอย่าง

ต่อเนื่องมาตลอดทุกปี จึงสามารถนำแนวทางในการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรมมาบูรณาการให้ เข้ากับการจัดกิจกรรมที่ทำอยู่แล้ว ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้นกว่าเดิม ในการดำเนินงาน ของโรงเรียนคุณธรรมจะมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนจำเป็นต้อง พัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อให้ทั้งบุคคลภายในและภายนอก สถานศึกษาทันต่อข้อมูลและอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพรัตน์ ลำไจ (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปล ผลการวิจัยได้ดังนี้ ด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านสร้างสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่ง เรียนรู้ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาและด้านการวัดผลประเมินผลควมามีวินัย ความซื่อสัตย์ และความมีจิตสาธารณะ มีความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะว่า ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือสิ่งพิมพ์ จำเป็นต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเครื่องปริ้นเตอร์ ที่มีความ พร้อมใช้งานอยู่เสมอ เพื่อความสะดวกในการทำงานของบุคคลที่ดูแลในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาทันต่อข้อมูลและอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงครูโรงเรียนคุณธรรมจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามา มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมในกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน ผลการศึกษาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการ มีการวางแผน กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง กำหนดนิยามความหมายของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบท ของนักเรียนให้ชัดเจน มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม มีการจัดกิจกรรม โครงการที่ หลากหลายและเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดย สร้างแผนพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชน มีการจัดระบบการติดตามประเมินผล และ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ กันศิริ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทาง การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของ ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการกำหนดปรัชญา นโยบายและเป้าหมาย สถานศึกษาควร

จัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน และจัดตั้งคณะทำงานที่ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน รวมทั้งจัดตั้งคณะทำงานที่ทำหน้าที่ศึกษาปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนและจัดตั้งคณะกรรมการสำรวจสภาพการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยคณะทำงานชุดต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยภาคีร่วมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน โดยเฉพาะภาคีร่วมที่มาจากสังคมนอกสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการดำเนินงานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยที่มีความสำคัญไปไม่น้อยกว่าสิ่งอื่นใดก็คือ บุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้กิจกรรมสามารถปฏิบัติไปได้ด้วยดี ในการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมในกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม จึงจะสามารถทำให้การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายทุกประการ

3.2 ด้านผู้บริหารของโรงเรียนคุณธรรมนั้น ผู้บริหารจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในดำเนินงานให้มีระบบที่ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามประเมินผล และสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในการประเมินโดย ด้านบริบท (C) โครงการ มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมตามหลัก สูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน มีความต่อเนื่องของกิจกรรมหลักในการดำเนินงาน และมีกิจกรรมย่อยในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และชุมชนอย่างต่อเนื่องในการกำหนดทิศทางร่วมกันในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ด้านปัจจัยนำเข้า (I) ความพร้อมของทรัพยากร (4M) ในการดำเนินงานส่งผลให้เกิดความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานตาม “คุณธรรมเป้าหมาย” และวางแผนในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน “คุณธรรมอัตลักษณ์” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หัวใจของการบริหารจัดการโรงเรียนจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้ง ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการประชุมวางแผนเป็นระยะ กำหนดภาระหน้าที่อย่างชัดเจน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมถึงการให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานช่วยกันของทุกภาคส่วนให้สามารถดำเนินงานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ และการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมในการบริหารจัดการให้ประสบผลสำเร็จนั้นก็คือ ต้องใช้กระบวนการนิเทศกำกับ ติดตาม มีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิทธิศักดิ์ แก้วทา (2555,

บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร มีดังนี้ ด้านการติดตามและประเมินผลพบว่า สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ให้ชัดเจน เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีการมอบหมายครูผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่นี้เทศ กำกับ ติดตามอย่างจริงจัง เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามประเมินผล และสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในการประเมินโดย ด้านกระบวนการ (P) กระบวนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องในแต่ละกิจกรรม ที่ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้ และสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้ โดยมีผู้บริหาร ครูแกนนำนักเรียนแกนนำ ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานสนับสนุน มีการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ใช้เป็นคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ภายใต้กรอบ “โตไปไม่โกง” ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกและส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ทั้งนี้เพราะว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมจะประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดได้นั้นต้องอาศัยกระบวนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องในแต่ละกิจกรรม จะต้องมีการรายงานผลตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้นต่อไป

3.3 ด้านครูโรงเรียนคุณธรรมนั้น โดยครูทุกคนต้องศึกษากระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ด้วยการอบรม รับประทานอาหาร ให้เกิดความรู้และเข้าใจ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรมีความเข้าใจความหมายของคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายแนวคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรควรมีการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับบุคลากร พัฒนาบุคลากรให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำระบบการประเมินวิทยฐานะมาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังให้เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียนจัดการสอนให้เกิดความตระหนัก เน้นย้ำให้ทำบ่อย ๆ เป็นประจำ สร้างคุณธรรมหลัก เป็นคุณธรรมร่วม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

นักเรียน โดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสถียร จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการดำเนินงานพบว่า การประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนส่วนมาก เกิดความตระหนักในปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการเรียนการสอนและมีความต้องการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เหมาะสมกับบริบท ซึ่งทำให้พฤติกรรมความมีคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนพัฒนาขึ้นอยู่ในระดับพึงพอใจในทุกด้าน โดยภาพรวมนักเรียนแสดงออกถึงความมีคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้นจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนจะประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจซึ่งเป็นศาสตร์และเทคนิควิธีการที่หลากหลายซึ่งเป็นศิลป์ ในการฝึกฝนพัฒนา ทั้งนี้โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินการและเอาใจใส่อย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวทางการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมกับบริบทของรายวิชาที่ครูสอน และกิจกรรมที่ครูรับผิดชอบอาจไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ครูจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการอบรมรับฟังแนวทางจากผู้มีความรู้มีความเชี่ยวชาญ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับรายวิชาและกิจกรรมที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งครูต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียน โดยผ่าน โครงการงานคุณธรรมและกิจกรรมอื่นที่โรงเรียนกำหนดไว้ใน การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธินันท์ รุจิรานุกูล (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรมีความหลากหลาย เน้นให้ นักเรียนเป็นแกนนำหลัก และพัฒนานักเรียนในทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านอื่น ๆ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเริ่มปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเรียนการสอนผู้ที่มีความสำคัญที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเรียน ก็คือ ครูผู้สอน ครูจำเป็นต้องมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน ด้วยการทำโครงการคุณธรรม โดยมีครูคอยแนะนำให้สามารถทำโครงการให้ประสบผลสำเร็จ จนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานของครูในโรงเรียนคุณธรรมนั้น ครูต้องมีวิธีการประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล และแจ้งผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ กันศิริ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริม

คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้ 1) การประเมินผล ครูควรตั้งวัตถุประสงค์ การประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยอิงคุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยม 12 ประการ กำหนดให้ในทุกรายวิชาได้กำหนดตัวชี้วัดและวิธีการ การประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนที่ชัดเจน นำผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดไว้ตามตัวชี้วัดการประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน และครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบ โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ควรตรวจสอบความสอดคล้องของวิธีการประเมินกับตัวชี้วัด การประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การประเมินผลรายบุคคลเป็นการที่ครูได้ทำความรู้จักนักเรียนอย่างละเอียดมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการให้ความสำคัญในการร่วมกิจกรรมมากขึ้น การได้รับทราบผลการประเมินอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้เรียนมีการวางแผนการทำงาน การกระตุ้นตนเองให้มีพัฒนาการที่ดีมากขึ้นตามกรอบแนวคิดตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนต่อไป การดำเนินงานของครู โรงเรียนคุณธรรมจำเป็นต้องใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในโรงเรียนและภายในกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชรินทร์ ศรีสุพรรณ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมที่มีความตรงตามความต้องการ และความตรงตามหลักวิชาการ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบอกเล่าแนวความคิด 2) การขายแนวความคิด 3) การทดสอบความคิด 4) การปรึกษาหารือ 5) การร่วมสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินงานด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินงานเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมต่อไป และครูโรงเรียนคุณธรรมจะต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจมากขึ้นในการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม ฝึกปฏิบัติในการเป็นวิทยากร โดยเริ่มจากห้องเรียนสู่ระดับชั้น สู่ระดับโรงเรียน และกลุ่มเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เกิดความเชี่ยวชาญในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิทธิศักดิ์ แก้วทา (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร มีดังนี้คือ ด้านบุคลากร พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม และต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ

จัดกิจกรรม ทั้งนี้เพราะว่า ครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การดูแลรับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการ รวมไปถึงการแนะนำแนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน อันจะเป็นแนวทางการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมที่ดีต่อไป

3.4 ด้านนักเรียนโรงเรียนคุณธรรมนั้น ผู้บริหาร ครูและนักเรียนแกนนำ ควรร่วมมือกันสร้างความรู้ ความเข้าใจและให้กำลังใจในการปฏิบัติตน รวมถึงกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง โรงเรียน และประเทศชาติหลังการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอสหชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า นักเรียนขาดคุณธรรมเป็นจำนวนมาก กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดกรอบการพัฒนา คือ การสร้างความตระหนักในปัญหา และสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการแก่ครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยการประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 4 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความประหยัด ความกตัญญู และความรับผิดชอบ โดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการและการนิเทศ กำกับ ติดตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กิจกรรมในการเรียนการสอนของครู เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ คุณธรรมมากขึ้น นักเรียนต้องร่วมปฏิบัติกิจกรรมละลายพฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ในการทำความดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิไลวรรณ สาลาสุตา และคณะ (2552, หน้า 49) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในแบบของการจัดกิจกรรมสามารถแก้ไขปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ โดยใช้กิจกรรมค่ายพุทธบุตร การสวดมนตร์ไหว้พระ การบริหารจัดการ โดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จิตวี แก้วพรสวรรค์ และคณะ (2555, หน้า 423) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการทำกิจกรรมกลุ่มแนวพุทธต่อการพัฒนาความคิดเห็นทางคุณธรรมด้านกัลยาณมิตร ของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความคิดเห็นทางจริยธรรม ด้านกัลยาณมิตรของนักเรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีคะแนนด้านกัลยาณมิตร เมื่อเวลาผ่านไป โดยไม่ได้ทำกิจกรรม ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มทางพุทธศาสนาเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนมีคะแนนคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ยังพบว่า ผลของ

กิจกรรมกลุ่มต่อการพัฒนาความคิดเห็นทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของวัยรุ่น และความคิดเห็นทางจริยธรรมด้านความมีวินัยสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ไพศาล มั่นอก และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2557, หน้า 112 - 113) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม พบว่า กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตประจำวัน โดยใช้ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมหน้าเสาธงตอนเช้า และกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในวันศุกร์สุดสัปดาห์ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในทางดีขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมละลายพฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี เป็นการสร้างความรัก ความสามัคคี ในหมู่คณะ ส่งผลให้เกิดแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ด้อยและมีค่านิยมที่ดิ่งงามต่อไป ในการดำเนินงานของนักเรียนโรงเรียนคุณธรรมนั้น นักเรียนต้องตั้งกลุ่มทำโครงการคุณธรรมด้วยความสนใจเรื่องที่อยู่ร่วมกันและสอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และคุณธรรมโรงเรียนที่กำหนดไว้ และแบ่งภาระหน้าที่ ขอบข่ายการปฏิบัติงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือกัน มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบและมีอุดมการณ์ด้านคุณธรรมด้วยการปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่ดีด้วยจิตใจสำนึกในการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนาภรณ์ ชาญไวยวิทย์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการคุณธรรม : การวิจัยพหุกรณีศึกษาผลการวิจัย พบว่า ด้านการได้มาของโครงการ พบว่า ทั้ง 3 โครงการ มีการคิดและเลือกหัวเรื่องโดยนักเรียนเอง มีการรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ จากการสำรวจสภาพปัญหาและกำหนดวัตถุประสงค์ มีการรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกิจกรรม นักเรียนที่ร่วมทำโครงการเคยได้มีการอบรมการทำโครงการคุณธรรมก่อนเริ่มดำเนินโครงการมีการแบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสม และได้รับคำแนะนำจากครูและพระที่ปรึกษาโครงการ ด้านการดำเนินโครงการ พบว่า ทั้ง 3 โครงการ นักเรียนมีการจัดทำร่างโครงการด้วยตนเองตามคู่มือการทำโครงการ สร้างผังมโนทัศน์ การปฏิบัติตามโครงการตามกิจกรรมตามได้กำหนด มีการนำเสนอโครงการ สรุปผลการปฏิบัติโครงการทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ และการเขียนรายงานเพื่อสรุปการดำเนินโครงการคุณธรรมทั้งหมดเพื่อส่งให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบ และด้านผลที่เกิดจากโครงการ พบว่า นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรมหลักตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการและคุณธรรมแฝงอื่น ๆ การได้ทำความดีเพื่อเฉลิมพระเกียรติแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การตระหนักถึงปัญหาและพัฒนาสังคม การพัฒนาศักยภาพของตนเอง พัฒนา

กระบวนการคิด พัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เรียนรู้กระบวนการทำโครงการ คุณธรรม ค้นพบและเรียนรู้มิตรภาพระหว่างเพื่อน เกิดความสุขและความภูมิใจจากการทำโครงการ คุณธรรมและฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนได้เรียนรู้แบบอย่างที่ดีจากครู บัณฑิตที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” ทั้ง 3 โครงการ ประกอบด้วย 1) ความทุ่มเทของครูที่ปรึกษาโครงการ 2) ความมุ่งมั่นของนักเรียนที่ร่วม ทำโครงการ 3) ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดจากศึกษานิเทศก์ และ 4) การสนับสนุนจากผู้บริหาร สถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำโครงการพัฒนาคุณธรรมที่ตนเอง หรือกลุ่มเพื่อนได้เป็นคิดเอง ลงมือปฏิบัติเอง และสมัครใจหรือสนใจในสิ่งที่จะทำ โดยทุกคนมี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ฝึกความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี จนเกิดความรักสามัคคีกัน ผลการปฏิบัติ โครงการก็ดีตาม โดยมีครูคอยให้คำแนะนำความรู้ สร้างความเข้าใจในการทำโครงการพัฒนา คุณธรรม รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติโครงการให้ประสบผลสำเร็จ รวมถึงข้อดี ข้อเสียในการทำ โครงการออกมา และจากการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนจะต้องกล้าแสดงออกโดยการประกวด โครงการคุณธรรม (Best practice) จากการแก้ไขหรือพัฒนาจากห้องเรียนหรือ โรงเรียน จนนำไปสู่ การขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายด้านคุณธรรมระหว่าง โรงเรียน และชุมชน ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมปอง ใจดีเฉย และคณะ (2554, บทคัดย่อ) ได้สังเคราะห์ องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรม จริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) โดย ศึกษาข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงบรรยาย การศึกษาเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และการศึกษา ภาคนาม ผลการสังเคราะห์พบว่า ในส่วนของกิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งคณะครูได้ร่วมกันระดมความคิดและกำหนดให้มีแนวปฏิบัติดังนี้ 1 ห้องเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา 2 คน และ 2 โครงการคุณธรรม หากห้องเรียนใดนักเรียนมีศักยภาพก็สามารถขับเคลื่อนโครงการ คุณธรรมได้มากกว่า 2 โครงการ อนึ่ง การใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือหลักนั้น มิได้เป็นตัว กลจักรที่ทำให้ให้นักเรียนมีคุณธรรมโดยตรง แต่เป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาการคิดให้กับนักเรียน ซึ่งเมื่อ นักเรียนคิดดี และคิดเป็นคิดวิเคราะห์เชิงระบบ จะก่อเกิดอาวุธทางปัญญาและเกิดคุณธรรมขึ้น ภายใต้นตัวเองตามมาในที่สุด ซึ่งโครงการคุณธรรมในแต่ละห้องเรียนล้วนมาจากการร่วมคิด ร่วมทำ ของนักเรียนตามที่ตนเองถนัด มีความชอบ ทำแล้วเกิดความสุข และได้เรียนรู้คุณธรรมความดี ความงามที่หลากหลายในระหว่างที่ตนเองปฏิบัติกิจกรรมโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้อำนวยความสะดวกในขณะปฏิบัติกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การทำโครงการคุณธรรมเป็น กิจกรรมที่นักเรียนร่วมกันทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกัน จนเกิดผลสำเร็จขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม การคิดในการทำงานที่เป็นระบบ แบบแผน ส่งผลทำให้เกิดการทำ โครงการคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพจนเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และยังสอดคล้อง

กับผลการวิจัยของ ปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามประเมินผล และสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการ โรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โครงการ ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในการประเมิน โดย ด้านผลผลิต (P) ผู้บริหาร ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษานำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่การปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกในชีวิตประจำวัน มีทักษะชีวิตที่ดีในสังคมและถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่อยอดโครงการ และขยายผลสู่โรงเรียนอื่น โดยมีองค์ความรู้ “คุณธรรมอัตลักษณ์” และแนวทางในการปฏิบัติ “โตไปไม่โกง” ที่ได้จากการถอดองค์ความรู้ของโครงการ ทั้งนี้เพราะว่า การนำผลการพัฒนาที่ได้ลงมือปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จนนำไปสู่การขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายด้านคุณธรรมระหว่างโรงเรียน และชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยมาใช้ดังนี้

1.1.1 ควรกำหนดนโยบายในการสนับสนุน โรงเรียนคุณธรรม ร่วมกับผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน

1.1.2 สนับสนุนด้านงบประมาณให้กับ โรงเรียนคุณธรรมให้เพียงพอกับโครงการหรือกิจกรรมที่ได้กำหนดขึ้นในการพัฒนาสถานศึกษาด้านคุณธรรม

1.1.3 จัดโครงการอบรมหรือศึกษาดูงาน โรงเรียนคุณธรรมที่ประสบผลสำเร็จตามบริบทขนาดสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนและมีมุมมองในการบริหารจัดการ โรงเรียนต่อไป

1.1.4 กำกับนิเทศติดตามอย่างละเอียด ด้วยการแนะนำ ส่งเสริมให้กำลังใจ การปฏิบัติงานอย่างจริงจังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.2 โรงเรียนคุณธรรม ควรนำผลการวิจัยมาใช้ดังนี้

1.2.1 ควรเปิดโอกาสทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทำกิจกรรม การพัฒนา การส่งเสริมงาน โรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จ

1.2.2 ควรหางบประมาณ สนับสนุนการพัฒนา การจัดกิจกรรมเสริมทางด้านคุณธรรม จากหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนคุณธรรมควรนำผลการวิจัยมาใช้ดังนี้

1.3.1 ควรกำหนดแผนพัฒนาคุณธรรมแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดขอบข่ายภาระหน้าที่อย่างชัดเจนมากขึ้น

1.3.2 ส่งเสริมพัฒนาครู นักเรียนผู้ปกครอง และชุมชนให้เกิดความตระหนักรู้เข้าใจ ในการดำเนินงานตามขั้นตอน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาด้านคุณธรรมให้ดียิ่งขึ้น

1.3.3 ควรจัดระบบการบริหารงานให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมและบริบทของสถานศึกษา และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มากยิ่งขึ้นในทุกกิจกรรม

1.3.4 ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการทำโครงการให้เกิดการพัฒนา ส่งเสริมทุกคนทั้งโรงเรียน

1.4 ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนคุณธรรมควรนำผลการวิจัยมาใช้ดังนี้

1.4.1 ควรกำหนดศึกษาหาความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของแต่ละบุคคล รายวิชา รวมถึงคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียน

1.4.2 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในรูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community หรือ PLC) เพื่อเกิดความรู้ในมุมมองหรือรูปแบบที่แปลกใหม่

1.4.3 ส่งเสริมให้นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมด้านคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ

1.4.4 ควรพัฒนาตนเองในด้านการเป็นวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน

1.4.5 สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนในการดูแลให้ร่วมมือการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ เต็มกำลัง ด้วยความเต็มใจ

1.5 นักเรียนควรนำผลการวิจัยมาใช้ดังนี้

1.5.1 ควรให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ เต็มกำลัง ด้วยความเต็มใจกับทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จ

1.5.2 ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กันและกันทั้งหมดโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนคุณธรรมที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรมีการนำเสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา